

Oma Keele seminarid – teel traditsiooni poole

Andra Kütt-Leedis

Emakeele Seltsi juhatuse liige

Helen Hint

Oma Keele toimetaja

Oma Keele kümnenda sünnipäeva puhul aastal 2010 kirjutas Mati Erelt¹, kelle ettepanekul keeleajakiri ka just sellist nime kannab, et selle Emakeele Seltsi väljaande eesmärk on alati olnud käsitleda nii eesti keele tänapäeva kui ka minevikku, esitleda populaarsel viisil keele eri tahkude uurimise meetodeid ja keeleteaduse suundi. Pole põhjust kahelda, et kõike seda on nüüdseks juba veerandsaja sünnipäeva künnisel olev ajakiri kõikide toimetajate ning autorite kaasabil teinud. Samast südamesoovist on ühe siinkirjutaja ettepanekul alguse saanud ka Oma Keele seminarid.

Esimene Oma Keele seminar toimus Tallinnas Eesti Keele Instituudis 2019. aasta novembris. Seminari tutvustuses lubati kuulamiseks ja kaasa mõtlemiseks pakkuda uurimusi ajakirjas ilmunud artiklite autoritelt. Kuulama kutsuti kõiki keelehuvilisi, sealhulgas eriti kooliõpilasi. Avaseminari tuli kuulama üle poolesaja inimese – nii seltsi vanu liikmeid kui ka kooliõpilasi ning noori tudengeid. Sünnimuse avas Mati Erelt, kes rõõmustas uue algatuse üle ja soovis ettevõtmisele pikka iga, et ühest algusest kasvaks oodatud traditsioon. Esimesel seminaril oli kokku viis ettekanne. Peeter Päll rääkis maanimede tekkimisest ja muutmisest. Andriela Rääbise ettekanne „Kas anda kurtjale õng või kala“ käsitles kurtmisjärjendeid kooliteemalistes argivestlustes. Helle Metslang ja Külli Habicht arutlesid, kuidas on varieerunud sihitise käänete kasutamine kirjalikes eesti keele tekstides 19. sajandi jooksul ning kuidas selles varieerumises

¹ Erelt, Mati 2010. 10 aastat Oma Keelt. – Oma Keel, 2, 5–9.

kajastuvad muutused ühiskonnas ja kirjakeele kasutajaskonnas. Riho Paramonovi artikli „Voorimehest taksoni“ põhjal tehtud ettekanne avas, kuidas hobuajastu sõnad segunesid autoajastu omadega, ning tutvustas termineid, mida tänapäeval on konteksti teadmata raske mõista. Seminari lõpetas Annika Kängsepp (end Pant) ülevaatega oma bakalaureusetööst, milles käsitles õigekeelsusprobleeme: *gi-/ki*-liite paiknemist asesõnade käändevormides.

Teise Oma Keele seminari toimumine lükkus mitmel korral edasi ning asendus Emakeele Seltsi noorteseksiooni keeleõhtutega. 2020. aastal alanud ja hoogsalt levinud koroonapandeemia sulges paraku ukse ka keelesõpradele, kes ootasid pikisilmi kohapeal toimuvat seminari. Teine seminar toimus lõpuks siiski – 2024. aasta oktoobris Tallinna Ülikoolis. Seminari alustati leinaseisakuga Mati Ereltile, kes vaid mõned päevad varem oli lahkunud manalateele. Seminari avasid siinkirjutajad ning Oma Keele endine toimetaja Reili Argus. Kuulajate suurt huvi näitas täitunud auditoorium. Kuulajate seas oli taas nii seltsi pikaajalisi väarikaid liikmeid kui ka kooliõpilasi. Seminari avaettekannet oli Agnes Kolga magistritöö põhjal tehtud uurimus laadivaheldusest. Merilin Aruvee tutvustas möödunud aastal kaitstud väitekirja keeleteadlikust aineõpetusest. Ettekannetele vahelduse pakkumiseks toimus uue formaadina kohapeal vestlus Asta Õimuga, mis põhines ajakirja 2024. aasta kevadnumbris ilmunud intervjuul. Ettekannetega jätkasid Külli Prillop ja Külli Habicht, kes tutvustasid eesti kirjakeele murranguperioode avavat artiklisarja. Seminari lõpetas Tiit Hennoste ettekanne, milles mõtiskleti tekstide alguste ja lõppude üle.

2025. aasta kevadel, 8. mail toimus Oma Keele kolmas seminar, sedapuhku Tartus. Seminar hakkabki edaspidi toimuma kord aastas kevadel vaheldumisi Tallinnas ja Tartus. Seekordsel seminaril sai kuulata Jüri Valge ettekannet eesti keelt uurinud ja arendanud Soome keeleteadlase Lauri Kettuse akadeemilisest tegevusest. Katrin Leppik jätkas hääldusmõtete sarja ülevaatega eesti keele vokaalidest erineva emakeelega õppijate häälduses. Merit Niinemägi ja Helen Wilbur arutlesid, mis teeb inarisaami keele keeleuurija jaoks põnevaks. Liisi Piits ja Meelis Mihkla andsid ülevaate kõnesünteesi hetkeseisust ja väljakutsetest tehisintellekti ajastul.

Seekordne seminar on sünnipäevahõnguline, sest tänavu sügisel möödub 25 aastat ajakirja Oma Keel esimese numbri ilmunisest. Sünnipäeva vääriliseks tähistamiseks anti kolmanda OK seminari lõpus esimest korda

Oma Keele parima artikli auhinna esimese laureaadi puhul peab hästi paika tõdemus, et kus on, sinna tuleb juurde. Nimelt tunnistati 2024. aastal ilmunud parimaks artikliks ajakirja kevadnumbris ilmunud lugu „Pealkirjade kirju maailm“ Tiit Hennoste sulest.¹ Tiit Hennoste pälvis 2025. aastal ka Wiedemanni keeleauhinna.² Tunnustuse pälvinud artikkel moodustab mõttelise sarja Tiit Hennoste varasemate OK-s avaldatud lugudega „Lõpp“ (Oma Keel 1/2022) ja „Alguses oli ...“ (Oma Keel 2/2022), mis kõik annavad kasulikke näpunäiteid ühe hea teksti kirjutamiseks. „Pealkirjade kirjus maailmas“ jagab Hennoste lugejatele praktilisi soovitusi huviäratavate pealkirjade koostamiseks ning illustreerib neid muhelema panevate näidetega. Tekstis tuleb niisiis väga ilmekalt esile Tiit Hennoste peen huumorimeel ja vahe pilk, mis kokkuvõttes pakuvad lugejale sisukat, kasulikku ja nauditavas keeles esitatud lugemiselamust. Palju õnne esimesele Oma Keele laureaadile!

¹ Loe artiklit siit: https://www.emakeeleselts.ee/wp-content/uploads/2024/05/Tiit-Hennoste_Pealkirjade-kirju-maailm.pdf.

² Loe Tiit Hennoste määratud Wiedemanni auhinna kohta lähemalt Helin Kase ja Elina Bratšun-Küüsmäe ülevaate-loost selles ajakirjanumbris.

üle auhind parima möödunud aastal Oma Keeles ilmunud artikli autorile. Uue auhinna eesmärk on tunnustada keeleteaduse teemade populariseerimisel suurepäraselt tööd teinud autorit ning tõsta esile kirjutisi, mis avardavad arusaama keelest ja selle rollist ühiskonnas. Võitja valis hääletuse põhjal välja ajakirja kolleegium ning laureaata sai lisaks uhkele tiitlile preemiaks Tauri Kirsipuu personaliseeritud loodusfoto.

Oma Keele kümnenda ilmumisaasta loo lõpus tões Mati Erelt, et nii mitmekülgsest harivat rahvale mõeldud keeleajakirja pole meil kunagi varem olnud, kuid muretseda paneb ainult ajakirja väga väike levik. Ilmselt ei ole mingit põhjust selle üle 15 aastat hiljem enam muret tunda. Loodame ka Oma Keele seminaridele pikka iga ja rohkelt kuulajaid – et ühest algusest kasvaks oodatud traditsioon.

